

Plaatselijke aanduiding bouwhistoriemonument

Hertogstraat 5, St. Thomashof 9

Aanwijzingsbesluit

n.t.b

ID-code

2752

Redengevende omschrijving van het bouwhistoriemonument

KORTE BOUWGESCHIEDENIS

De Hertogstraat is een van de oudste straten van Nederland. De straat wordt reeds vermeld in 1382 en is in oorsprong een Romeinse legerweg. De straat is in de middeleeuwen ontstaan als zuidelijke uitvalsroute, direct vanuit de burchtheuvel "Valkhof". Dit deel van de Hertogstraat, tegenwoordig gelegen in het stadscentrum, kwam in de loop van de 15de eeuw binnen de ommuring van de stad te liggen. Aan de oostelijke zijde van deze straat ontstond bebouwing, waarvan het onderzochte pand mogelijk deel uitmaakt.

Het huidige, grotendeels uit het derde kwart van de 19de eeuw daterende pand heeft waarschijnlijk twee oudere, mogelijk 16de-eeuwse voorgangers gekend. Hiervan resteren delen van de kelder en mogelijk enkele delen van de bouwmuren. Met name in het keldercomplex zijn nog delen van het oude metselwerk voorhanden. Deze kelder bestaat uit twee delen, links aan de straat een brede, ondiepe kelder en rechts aan de straat een smalle, diepe kelder. De beide kelders lijken in een latere fase pas samengevoegd te zijn.

Op de kadastrale kaart van 1832 is ter plaatse van het huidige pand een opdeling van de kavel te zien. Op deze kaart wordt een blok ongeveer ter grootte van het huidige pand weergegeven, met daarin linksvoor een smal blok. Dit laatstgenoemde blok betreft mogelijk een klein pand, waar de brede, ondiepe kelder bij hoort. De plaatsing van de kelders t.o.v. elkaar en de tweedeling op de kaart van 1832 geven aan dat het huidige pand is ontstaan uit twee oudere, mogelijk laat-middeleeuwse panden. Bij de bouw van het huidige pand, waarschijnlijk in het derde kwart van de 19de eeuw, is de tussenmuur tussen beide kelders doorgebroken. De rechter kelder is toen mogelijk van een nieuwe gewelfkap voorzien, gezien de horizontale naad, die zich bij de rechter aanzet van dit gewelf bevindt.

In de 20ste eeuw heeft het pand verschillende verbouwingen ondergaan. Hierbij is de huidige onderpui aangebracht en zijn de vullingen van de gevelopeningen gemoderniseerd.

OMSCHRIJVING VAN HET BOUWHISTORIE MONUMENT

Het pand is gelegen in de oostelijke gevelwand van de Hertogstraat, op een rechthoekig perceel, als eerste pand voorbij de aansluiting met Kelfkensbos. Het pand is opgetrokken op een rechthoekige plattegrond en heeft een opbouw bestaande uit twee bouwlagen met een zolder onder een schilddak.

Exterieur

De voorgevel is opgezet als een gepleisterde lijstgevel van drie bouwlagen hoog, waarvan de eerste bouwlaag tot aan de geprofileerde waterlijst voorzien is van gepleisterde blokken op een donker gepleisterde plint. De gevel sluit af met een klassiek hoofdgestel, met geprofileerde architraaflijst, glad fries en een houten geprofileerde kroonlijst. De gevel heeft een symmetrische indeling. De eerste bouwlaag heeft een brede opening, waarin een moderne pui is geplaatst met een centrale deuropening. Onder de ramen aan weerszijden van de toegangsdeur bevinden zich twee ventilatieopeningen ten behoeve van de kelder. Deze zijn afgedekt met een rooster. Vanaf de tweede bouwlaag heeft de gevel

Vervolgvel

1

drie vensterassen. De gevelopeningen in de vensterassen hebben een getoogde beëindiging en worden omlijst door een vlakke lijst. In de gevelopeningen zijn kozijnen aanwezig met een gebogen bovendorpel en een onderdorpel, geplaatst op een gepleisterde lekdorpel. In de kozijnen zijn twee gemoderniseerde 2-ruits stolpramen aangebracht met een 2-ruits bovenlicht. Het dakschild is voorzien van rode Verbeterde Hollandse pannen. In het dakschild is een eenvoudige dakkapel aangebracht met een flauwhellend zinken zadeldak. In de dakkapel is een kozijn met een enkelruits draairaam aangebracht. De rechter zijgevel functioneert geheel als bouwmuur en is niet zichtbaar door de zuidelijke belending. Het dakschild is voorzien van rode Verbeterde Hollandse pannen. De linker zijgevel functioneert als bouwmuur en wordt gedeeltelijk afgedekt door de achtergevel van de noordelijke belending, grenzend aan het Kelfkensbos. Het zichtbare gedeelte van de gevel is opgezet als een gepleisterde lijstgevel van drie bouwlagen hoog en sluit af met een klassiek hoofdstel, met geprofileerde architraaflijst, glad fries en een houten geprofileerde kroonlijst. Dit gevelgedeelte heeft één vensteras. De rechthoekige gevelopening van de eerste bouwlaag bevat een moderne kozijninvulling. De gevelopeningen van de tweede en de derde bouwlaag hebben een getoogde beëindiging en worden omlijst door een vlakke lijst. In de gevelopeningen zijn kozijnen aanwezig met een gebogen bovendorpel en een onderdorpel, geplaatst op een gepleisterde lekdorpel. In de kozijnen zijn twee 2-ruits stolpramen aangebracht met een 2-ruits bovenlicht. Het dakschild is voorzien van rode Verbeterde Hollandse pannen.

De achtergevel is slechts gedeeltelijk zichtbaar doordat deze afgedekt wordt door de zuidelijke belending. Het zichtbare gedeelte van de gevel is opgezet als een gepleisterde lijstgevel van drie bouwlagen hoog en sluit af met een eenvoudige lijst. Ter hoogte van de vloeren zijn tussen de vensterassen eenvoudige muurankers zichtbaar. De eerste bouwlaag bezit een brede opening, waarin een moderne pui is geplaatst. Vanaf de tweede bouwlaag bezit de gevel twee vensterassen. De gevelopeningen van de tweede en de derde bouwlaag hebben een getoogde beëindiging en worden omlijst door een vlakke lijst. In de gevelopeningen zijn kozijnen aanwezig met een gebogen bovendorpel en een onderdorpel. In de kozijnen zijn twee 2-ruits stolpramen aangebracht met een 2-ruits bovenlicht. De gevelopening in de linker vensteras van de tweede bouwlaag heeft een deuropening. Het dakschild is voorzien van rode Verbeterde Hollandse pannen.

Constructies

Bij het onderzoek in het huis was alleen de eerste bouwlaag toegankelijk. De balklaag die de eerste bouwlaag scheidt van de tweede is afgewerkt met akoestisch materiaal. In het plafond zijn een aantal moerbinten omtimmerd. Volgens de informatie van de eigenaar zijn dit stalen liggers. Waarschijnlijk is de gehele vloer vernieuwd. Van de overige vloerconstructies, de kapconstructie en de bouwmuren konden geen gegevens opgenomen worden.

Kelder

Onder het pand bevindt zich een kelder, die bestaat uit twee gedeelten. Het eerste gedeelte van de kelder is bereikbaar via een gemetselde trap. De kelder heeft een rechthoekige plattegrond en wordt afgedekt door een tongewelf, waarvan de kruin haaks op de voorgevel ligt. De kelder is geheel gepleisterd, waardoor geen baksteenmaat opgenomen kon worden. Aan de rechterzijde zit voorbij de aanzet van het gewelf een horizontale versnijding in het gewelf. Mogelijk is de gewelfkap vernieuwd. Het tweede gedeelte van de kelder is kleiner dan de eerste kelder en is bereikbaar via de eerste kelder. Deze kelder heeft een rechthoekige plattegrond en wordt afgedekt door een tongewelf, waarvan de kruin evenwijdig aan de voorgevel ligt. Ook deze kelder is gepleisterd. In deze kelder zijn in 2003 baksteenmaten opgenomen. In de doorgang naar de tweede kelder is baksteen met een formaat van 24

Vervolgvel

2

x 12 x 5,5/6 cm aangetroffen, in de rechter zijwand baksteen met een dikte van 6 cm en in de linker zijwand baksteen met een formaat van ... x 13 x 6 cm. Er konden geen lagenmaten worden opgenomen. De baksteen lijkt van laat-middeleeuwse oorsprong. In beide kelders is een ventilatieopening richting de straat gecreëerd. Ook is in beide kelders 20ste eeuwse buiswerk aangetroffen. Ten tijde van de opname in 2022 was de technische conditie van de kelders redelijk, waarschijnlijk mede te danken aan de goede ventilatie.

Interieurs

De interieurs bieden voor zover toegankelijk geen bijzonderheden.

WAARDERING

Het pand heeft een bouwhistorische waarde vanwege de nog aanwezige laat-middeleeuwse kelders en vanwege de verwachting dat de middeleeuwse bouwmuren deels nog aanwezig zijn. Deze verwachting is gebaseerd op de bouwhistorische verkenning uit 2003 en een aanvullend locatiebezoek in 2022. De bescherming heeft alleen betrekking op de kelder en de bouwmuren. De voor- en achtergevel, de balklagen, de kapconstructie en de interieurafwerkingen vallen buiten de bescherming.

Bronnen:

- Bouwhistorische verkenning Hertogstraat 5, Monumenten Advies Bureau 2003
- W. Uitterhoeve, B. Gunterman en R. Abma, Nieuwe historische atlas van Nijmegen, 2017.
- Kadastrale minuut gemeente Nijmegen
- Beeldbank Regionaal Archief Nijmegen

Kadastrale tenaamstelling	Gegevens december 2022
Kadastrale aanduiding	NMG00
Gemeente:	Nijmegen
Sectie:	C
Nummer(s):	544
Beschrijver:	Drs. J.E. Scholtz-Vreeken, Gelders Genootschap
Datum opname:	8 december 2022

foto's op vervolgblad

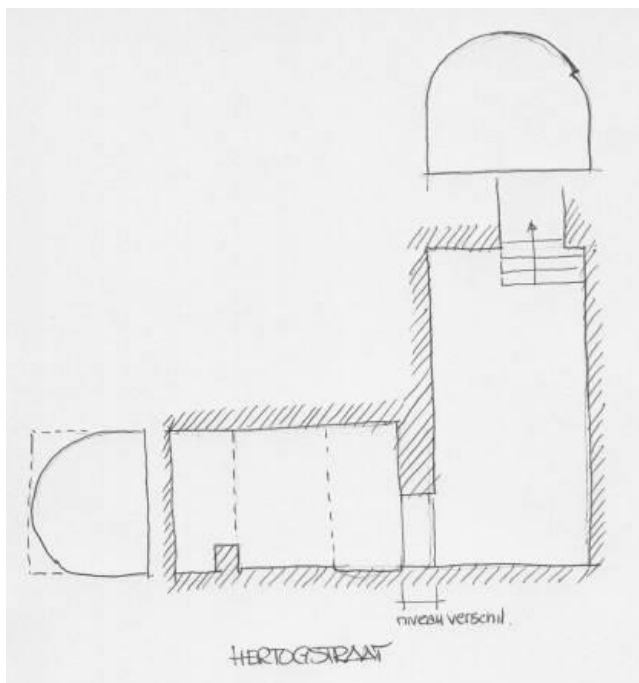
Vervolgvel
3

Luchtfoto met kadastrale gegevens, 2022

Opname uit 1961, Regionaal Archief Nijmegen

Schets kelderplattegrond en doorsnede

Bron: Bouwhistorische Verkenning Monumenten Advies Bureau, 2003

Op deze schets missen de ventilatieopeningen richting de straat.

Vervolgvel
4

Foto exterieur, 2022

Foto ventilatieopening kelder, 2022

Foto achtergevel, 2022

Vervolgvel
5

Linker keldergedeelte, met vooraan de boog van de doorgang, foto 2022

Rechter keldergedeelte, gezien vanaf de trap, foto 2022

Vervolgvel
6

